

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010 Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

Rīgā,

2017.gada 1.jūnijā

Satversmes tiesas tiesnešu Alda Laviņa un Jāņa Neimaņa atsevišķās domas lietā Nr. 2016-12-01 „Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.²¹ panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”

1. Satversmes tiesa 2017. gada 18. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2016-12-01 „Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.²¹ panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” un nosprieda atzīt Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.²¹ panta piekto daļu, ciktāl tā attiecas uz lēmumu par soda izciešanas režīma pastiprināšanu notiesātajam, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2018. gada 1. janvāra, bet attiecībā uz notiesāto Germanu Peskovu – par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no viņa pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.
2. Lietā piemērojamā un Satversmes tiesā apstrīdētā norma – Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.²¹ panta piektā daļa – noteic, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmums nav pārsūdzams. Norma attiecas uz tādiem Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumiem, ar kuriem tiek pārskatīti brīvības atņemšanas iestāžu izvērtēšanas komisijas lēmumi par:
 - a) soda izciešanas režīma pastiprināšanu;
 - b) soda izciešanas režīma atvieglošanu.
3. Sprieduma 10.punktā Satversmes tiesa norādīja, ka tā izvērtēs Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.²¹ panta piektās daļas atbilstību Satversmes 92. panta

pirmajam teikumam tikai ciktāl šī norma attiecas uz lēmumu, ar kuru notiesātajam pastiprināts soda izciešanas režīms, jo:

- a) lieta tika ierosināta pēc tiesas pieteikuma, kurā pamatota apstrīdētās normas iespējamā neatbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, balstoties uz administratīvās lietas faktiskajiem apstākļiem. Tajā norādītie apstākļi attiecas uz vienu no izvērtēšanas komisiju kompetencē ietilpstošajiem jautājumiem, proti, uz jautājumu par soda izciešanas režīma pastiprināšanu notiesātajam;
- b) tiesa pieteikumā uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam tieši attiecībā uz soda izciešanas režīma pastiprināšanu notiesātajam;
- c) Saeima apstrīdētās normas konstitucionalitāti ir vērtējusi, pamatojoties uz pieteikuma argumentiem par soda izciešanas režīma pastiprināšanu.

4. Mēs nepiekrītam šādam ierobežojumam, jo, kā norādījusi Satversmes tiesa sprieduma 10.punktā, tiesai tika sniegta informācija arī par citām administratīvajām lietām, kurās tiesa apturējusi tiesvedību Satversmes tiesā ierosinātās lietas dēļ un kurās arī piemērojama Latvijas Soduzpildes kodeksa 50.²¹ panta piektā daļa, bet administratīvo lietu faktiskajos apstākļos notiesātajiem atteikta soda režīma atvieglošana.
5. Mēs uzskatām šādu Satversmes tiesas ierobežošanu par pretēju diviem Satversmes tiesas procesa pamatprincipiem – objektīvās izmeklēšanas principam un principam *iuria novit curia*, kā arī Latvijas tiesību sistēmai un Satversmes tiesas nostiprinātai judikatūrai.
6. Satversmes tiesas process ir balstīts uz objektīvās patiesības noskaidrošanu lietā, tādēļ Satversmes tiesas procesā visu lietu izskatīšanā ir spēkā objektīvās izmeklēšanas princips. Tas nozīmē, ka neatkarīgi no pušu pienākuma iesniegt lietas materiālus un sniegt paskaidrojumus, Satversmes tiesai pašai ir pienākums noskaidrot un konstatēt patiesos lietas faktiskos apstākļus. Piemēram, tiesas pieteikuma gadījumā Satversmes tiesa, vadoties no subsidiaritātes, izmanto tiesas jau noskaidrotos un pieteikumā apkopotos faktus. Pieteikuma pieņemšanas stadijā Satversmes tiesa var pamatoti prasīt, lai šie fakti tiktu adekvāti un pilnīgi atainoti pieteikumā. Tomēr pēc lietas ierosināšanas Satversmes tiesa nav

ierobežota patstāvīgi veikt papildu faktu izmeklēšanu (arī tad, ja pieteikumu iesniegusi administratīvā tiesa, kur administratīvajā procesā arī ir noteicošs objektīvās izmeklēšanas princips).

Objektīvās izmeklēšanas principa izmantošana Satversmes tiesā ir būtiska vairāku savstarpēji saistītu iemeslu pēc:

- a) Satversmes tiesas procesā objektīvi tiek aizsargāta ar Satversmi nodibinātā tiesību iekārta;
- b) izskatāmo lietu iznākums pārsniedz atsevišķas personas individuālās intereses;
- c) lietas apstākļu noskaidrošana nevar tikt atstāta vienīgi lietas dalībnieku ziņā. Satversmes tiesas piesaiste vienīgi lietas dalībnieku atklātajiem faktiem, ierobežotu tiesas kompetenci nodrošināt Satversmes pilnīgu un efektīvu iedarbību uz tiesību sistēmu.

7. Objektīvās izmeklēšanas princips attiecas vienīgi uz lietas faktisko apstākļu noskaidrošanu – pagātnē notikušu faktu izziņu un uztveri. Tas neattiecas uz piemērojamo tiesību izzināšanu. Tas ir ikvienas tiesas, arī – Satversmes tiesas – pamatuzdevums, neatkarīgi no lietas dalībnieku izteikumiem un argumentiem par tiesībām, noskaidrot piemērojamo tiesību apjomu, saturu un spēkā esību (*iuria novit curia*).
8. Satversmes tiesa jau iepriekš ir izteikusi līdzīgas atziņas citos spriedumos, kuras vajadzēja ievērot. Tā Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 2.3.punktā tika norādīts, ka pēc tam, kad ierosināta lieta, *Satversmes tiesa balstās ne vien uz lietas dalībnieku – pieteikuma iesniedzēja un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – iesniegtajiem argumentiem un pierādījumiem, bet arī pati var tos meklēt. [...] sprieduma taisīšanas stadijā Satversmes tiesu nesaista pieteikuma iesniedzēja juridiskais pamatojums un tai jāvērtē viss apstākļu kopums, kas noskaidrots lietas izskatīšanas gaitā.* Savukārt Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 23.punktā norādīts, *lai arī Saeimas atbildes rakstā nav norādīts, kāds ir [...] likuma regulējuma leģitīmais mērķis, [...] Satversmes tiesai ex officio ir pienākums objektīvi izvērtēt visus lietas apstākļus un noskaidrot šāda mērķa esamību vai – tieši pretēji – neesamību.*

Tas nozīmē, ka Satversmes tiesas darbību tiesību satura noskaidrošanā nekavē apstākļi, ka pieteikumā vai atbildes rakstā nebūtu plašāku argumentu par kādu juridisku aspektu. Turklāt Satversmes tiesa nav kavēta lietas sagatavošanas stadijā šādus papildu argumentus iegūt.

9. Latvijas tiesību sistēmā ir noteikts, ka tiesa var apturēt tiesvedību administratīvajā lietā, par to informējot Satversmes tiesu, ja par iestādes piemērotās vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamās tiesību normas atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām Satversmes tiesā ir ierosināta lieta (Administratīvā procesa likuma 274.panta pirmās daļas 3.punkts un otrā daļa).

Satversmes tiesas 2.kolēģija ar 2016.gada 14.jūlija lēmumu ierosināja lietu par Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.²¹ panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, neierobežojot pārbaudes robežas. Lēmums 2016.gada 15.jūlijā tika publicēts oficiālajā izdevumā "Latvijas vēstnesis" (oficiālās publikācijas Nr.: 2016/135.8).

Lai arī lieta tika ierosināta par apstrīdēto normu pilnībā, sprieduma 10.punkts ir pretējs ar Administratīvā procesa likuma 274.panta pirmās daļas 3.punktu un otro daļu veicinātajam tiesu dialogam starp administratīvo tiesu un Satversmes tiesu.

Sprieduma sekas ir tādas, ka tās nerespektē administratīvās tiesas sniegtās ziņas par citu lietu faktiem, kurās arī piemērota apstrīdētā tiesību norma un kurās arī ir izšķirošs šīs tiesību normas konstitucionalitātes jautājums. Satversmes tiesas pašierobežošanās noveda pie tā, ka tiesas, kas apturēja tiesvedību citās administratīvajās lietās un paziņoja par to Satversmes tiesai un kas gaidīja uz Satversmes tiesas atbildi par piemērojamo normu, atbildi tā arī nesaņēma. Šajās konkrētajās administratīvajās lietās tas nav veicinājis tiesisko stabilitāti un procesuālo efektivitāti.

Satversmes tiesas tiesnesis
A.Laviņš

Satversmes tiesas tiesnesis
J.Neimanis